

**Kvalitativ studie:
finansiering ideell sektor
- förmånstagarnas syn på lotteriintäkter**

Kontakt: Andreas Drufva & Jenny Nilzon

Kontakt Novus: Jessica Åkerström

Datum: 8 juni 2016

Om uppdraget

Bakgrund

BAKGRUND

Novus har genomfört en undersökning i flera delar, för att få insikter om attityder, kunskap och konsekvenser kopplat till en förändring av stödet från lotterier till ideella sektorn. Till bakgrund för studien ligger utredningen för förändrad spel- och lotterilagstiftning som kan komma att ge konsekvenser för ideella sektorn och dess organisationer, beroende på utfall.

SYFTE

Syftet med studien i sin helhet är att få underlag för hur valda målgrupper ser på finansiering i den ideella sektorn i stort, samt förstå vad en förändring skulle kunna innebära och hur alternativa lösningar kan se ut. I förlängningen handlar uppdraget om att få underlag för att kunna bemöta branschens förändringar och framtid. Resultatet ska användas i samband med publika aktiviteter där Postkodlotteriet vill belysa frågan, bl a under Almedalsveckan 2016.

MÅLGRUPP

Undersökningsupplägget täcker in en kvantitativ kartläggning av insamlingsorganisationerna i stort samt en kvalitativ djupdykning bland ett slumpmässigt urval av Postkodslotteriets förmånstagare. Utöver dessa båda delar kompletteras studien med en kvantitativ undersökning av allmänhetens perspektiv.

- Kvalitativ studie med Postkodlotteriets förmånstagare
- Kvantitativ kartläggning av insamlingsorganisationer i stort
- Kvantitativ mindre studie av allmänhetens inställning

Genomförande

I denna rapport redogörs för genomförande, resultat och insikter från den kvalitativa delen som gjorts med ett urval av Postkodlotteriets förmånstagare.

Novus har genom slumpmässigt urval rekryterat deltagare till studien. Urvalet tillhandahölls av Postkodlotteriet och innefattade totalt 55 individer.

För att få förståelse för hur förmånstagarna resonerar så har studien genomförts genom 10 st djupintervjuer per telefon. I intervjuerna har vi pratat med de kontaktpersoner som angivits i Postkodlotteriets urval. Dessa har varit personer som har ekonomiskt ansvar/insyn i den aktuella organisationen, bl a generalsekreterare, verksamhetschefer, insamlingschefer och liknande.

Intervjuerna har varit drygt 30 minuter långa (den kortaste var ca 25 minuter och den längsta ca 45 minuter).

Postkodlotteriet har levererat ett urval till Novus. Novus har utifrån levererat urval slumpmässigt bjudit in förmånstagarna per telefon och bokat tid för intervju. Vi har i möjligaste mån eftersträvat spridning vad gäller organisationernas storlek samt verksamhetsområde, vilket gett en fördelning med 3 mindre, 4 medel och 3 större organisationer fördelade enligt följande verksamhetsområden:

- Barns rättigheter 3st
- Hälsa och forskning 2st
- Miljö och klimat 1st
- Människor i utsatta situationer 2st
- Samarbete över gränser 2st

Kort om tolkning av resultaten

KORT OM KVALITATIVA STUDIER

Detta är en kvalitativ studie bestående av 10 stycken djupintervjuer.

Viktigt att notera, vid genomförande av kvalitativa studier,
är att resultatet inte går att generalisera.

Det som framkommer ska ses som ett led i att förstå
och få insikter i hur målgruppen resonerar
i just dessa frågor.

RESULTAT

Övergripande

Postkodlotteriet är en viktig finansiär

Oavsett storlek på organisationen så är myndigheter och företag ofta tongivande och viktiga intäktskällor, framförallt för att de upplevs som relativt långsiktiga. Som enskild finansiär sticker Postkodlotteriet ut och stödet har stor betydelse för organisationerna och dess verksamheter.

”Definitivt en av de viktigaste intäktskällorna”

Postkodlotteriet

- + ”Fria” medel
- + Storleken på intäkterna
- + En ”dörröppnare” till mer stöd
- + Långsiktigt
- Osäkert pga marknad, fördelning

Myndigheter

- + Storleken på intäkterna
- + Äger sakfrågan
- + Stabila projektstöd som sträcker sig över flera år
- Styrda projekt
- Svårt agera snabbt
- Ansökningar mm tar tid och resurser från organisationerna

”Bra så länge man har dem..”

Företag

- + Storleken på intäkterna
- + Växande intresse från näringslivet
- Konjunkturberoende
- Image/värderingar
- Rapportering tar resurser

”Företagssamarbeten blir allt viktigare”

Allmänheten

- + Medlemmarna har länge varit en stabil intäktskälla
- Svårt prognostisera
- Tar mkt resurser för att samla in

”Intäkter som tickar på...men mycket arbete bakom”

Utmaningar

Utmaning: Att hitta långsiktig och hållbar finansiering, samtidigt som behov växer

När intervjupersonerna får beskriva vad de ser som de största utmaningarna pratar de framför allt om växande behov till följd av omvärlds- och samhällsläget, samt utmaningen att hitta långsiktig och hållbar finansiering. En viktig del i en hållbar finansiering är att få spridning i intäkterna så att man inte har ”alla ägg i samma korg”.

STÄNDIGT FÖRÄNDRADE FÖRUTSÄTTNINGAR

Organisationerna är samstämmiga i att utmaningarna idag handlar om att anpassa sig till förändrade förutsättningar. Man upplever det svårt att få in långsiktigt hållbara finansiella medel på grund av stora förändringar i omvärlden som bland annat innebär stort fokus på flyktingfrågan, högre krav på snabbt och flexibelt agerande, förändringar i givarbeteende och ökad konkurrens om pengarna.

”Så fort man tagit ett steg, så har resan blivit 10 steg längre...”

DET FINNS INGA ”TRYGGA” PENGAR

Man upplever inte att det finns några fullt stabila eller ”trygga” intäkter utan det handlar om ett ihärdigt arbete för att få in pengar. Målet är att ha en så god spridning som möjligt – för att minska riskerna. En diversifierad intäktsportfölj upplevs ge bäst förutsättningar för både kort och lång sikt. För några organisationer handlar det också om att hantera både en verksamhet i Sverige och verksamhet ute i världen, vilket ofta innebär att tackla problem man ”inte äger”, till exempel valutaförändringar. Det ställer höga krav på konsekvenstänkande och riskkalkylering för att kunna anpassa sina strategier efter rådande läge.

Bland de mindre organisationerna ser vi att det finns en annan ”smartness”. Man pratar mycket om hur man på olika sätt har buffertar och en ”plan B”, vilket handlar om att man alltid har riskanalysen med i beräkningarna – i synnerhet bland de mindre organisationerna.

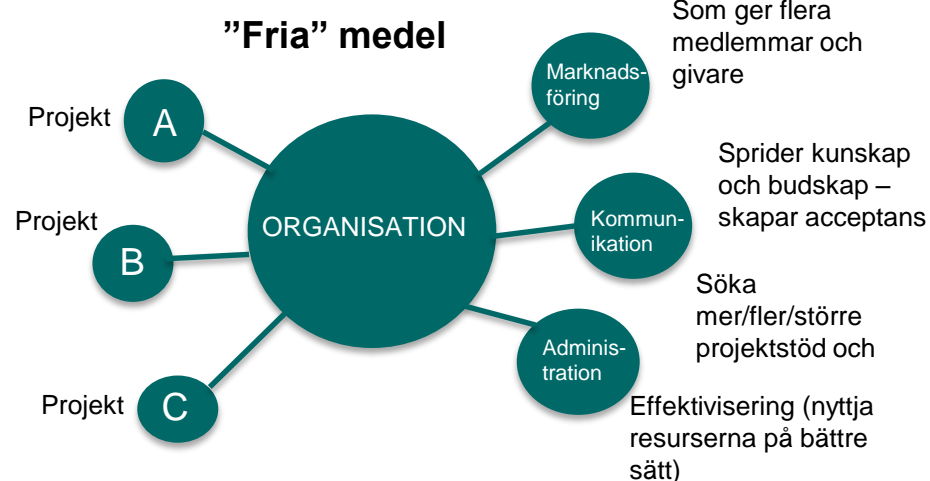
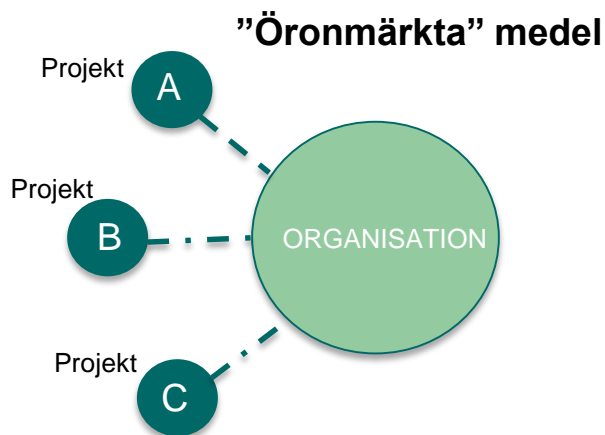
”Vi är konstant underfinansierade”

Man strävar efter "fria" medel

Utöver att eftersträva en spridning av olika typer av intäktskällor så är "fria" medel något som samtliga organisationer uppger är viktigt, i vissa fall direkt avgörande, för verksamheten.

STORT BEHOV AV "FRIA" MEDEL FÖR ATT KUNNA UTVECKLA VERKSAMHETEN

Intäktskällor som inte är styrda av finansörerna eller öronmärkta till vissa projekt är oerhört viktigt enligt de vi pratat med. De "fria" medlen möjliggör att utgå från den egna verksamheten och utvecklas där det finns störst behov. Just i denna typ av intäktskälla är Postkodlotteriets stöd framträdande, och direkt avgörande för flera organisationers verksamhet. De "fria" medlen används ofta där projektstyrda medel inte går att använda, t ex till att utveckla organisationen, öka synlighet genom att utveckla marknadsföring och kommunikation, och att våga satsa på "de egna" projektverksamheterna som inte är uppdragsstyrda. De "fria" medlen är även en källa som möjliggör att erhålla andra projektstöd. Med andra ord så är "fria" medel, såsom Postkodlotteriets stöd, något som hjälper organisationerna att växa och att samla in mer pengar. I förlängningen innebär det att organisationerna kan åstadkomma mer – både i befintliga och nya projekt och både i organisationens enskilda arbete och för ideell sektor i stort.

Om finansiering från lotterier

Positiv inställning till Postkodlotteriet, men en skepsis till lotterier generellt

Inställningen till lotterier som intäktskälla är generellt positiv bland organisationerna vi pratat med, i synnerhet när det gäller Postkodlotteriet. Däremot är man inte lika självklart positiv till lotterier i stort. Det beror bl a på vilken affärsmodell lotteriet har, deras etiska aspekter och vilka motkrav de ställer på de ideella organisationerna.

+ PLUS

- Det övergripande positiva med finansiering från lotterier i allmänhet, och Postkodlotteriet i synnerhet, är hur lotteriintäkterna **möjliggör utveckling för de ideella organisationerna** (bättre, längre, fler projekt samt utvecklar organisationen). Dels har storleken på det finansiella stödet betydelse och dessutom att det ofta är "fria" medel som kan användas där det bäst behövs i organisationen. Dels har lotteriintäkter betydelse för att det samtidigt frigör tid och resurser inom verksamheten som annars är låst till traditionell insamlingsverksamhet, eller andra delar i verksamheten.
- Flera som vi pratat med nämner att lotterier enligt Postkodlotteriets modell har flera fördelar; det är en traditionell skraplott som hålls kontrollerad via prenumeration och därför inte riskerar att människor missbrukar spel, det är ett "familjespel"/finns en tydlig familjekontext som innebär att det är mer än "att bara köpa en lott", samt att överskottet går till välgörande ändamål och därmed **främjar ideell sektor**.

- MINUS

- Nästintill samtliga organisationer nämner att lotterier generellt ligger nära problematik med spelmissbruk och hur detta är något man bestämt tar avstånd från och därför är extra noggrann med i utvärderingen av lotterier som intäktskälla.
- Flera organisationer har tydliga policys där man tar avstånd från samarbete med vissa företag och verksamheter, såsom alkohol, tobak och spel men där Postkodlotteriet är undantaget.
- Några nämner att det inte är aktuellt med lotteri som intäktskälla om det är förenat med orimliga krav eller motprestationer.
- Få är intresserade av egna lotterier. Några har haft det tidigare men inte upplevt det som särskilt framgångsrikt.

Om stödet från Postkodlotteriet

Stödet från Postkodlotteriet är viktigt, men inget man tar för givet

Några har haft stöd från Postkodlotteriet länge, andra sedan nyligen. Några har precis fått ökat och andra minskat stöd. Gemensamt är att stödet från Postkodlotteriet är en viktig del för organisationerna, för att våga utveckla nya initiativ och för att få hela verksamheten att utvecklas. Men vissa tycker att Postkodlotteriet måste jobba mer med sitt varumärke.

ETT VIKTIGT STÖD...

Samstämmigt tycker organisationerna att stödet från Postkodlotteriet är viktigt. Framförallt för att stödet, genom sin storlek och att det är "fria" medel, ger möjlighet att utveckla projekt och verksamhetsområden som annars inte prioriterats eller funnits möjlighet till. Många nämner spontant att de upplever ett väldigt bra samarbete med Postkodlotteriet.

...MEN INGET MAN TAR FÖR GIVET

Trots väldigt positiv inställning till Postkodlotteriet så är stödet inget man tar för givet. Framförallt de större organisationerna säger spontant att de inte står och faller utan Postkodlotteriet men att stödet har mycket stor betydelse för själva organisationernas utveckling. För de mindre organisationerna är det däremot så att stödet från Postkodlotteriet utgör en vital del av vissa organisationers fortlevnad, även om få ser att man skulle få lägga ned helt.

Några nämner att stödet från Postkodlotteriet känns ganska osäkert, mer nu än förr, till följd av ny omfördelningsmodell och förändringar på marknaden. Andra nämner att stödet känns relativt säkert men att man ändå inte tar det för givet.

IBLAND UPPLEVER MAN ATT MAN MÅSTE "FÖRSVARA" POSTKODLOTTERIET

Flera av de vi pratat med talar i väldigt goda ordalag om Postkodlotteriet men några säger samtidigt att de ibland upplever en motsatt uppfattning bland allmänheten. En del säger att de kan känna sig tvungna att bemöta negativa uppfattningar kopplat till spel och uppfattningar om Postkodlotteriet som inte alltid är särskilt positiva. En del efterfrågar ett bättre varumärkesarbete från Postkodlotteriets sida. Några vill att Postkodlotteriet ska bli tydligare med hur mycket Postkodlotteriet bidrar med till ideell sektor, medan andra tycker att det är positivt att man tonat ned välgörenheten i marknadsföringen.

Stödet från Postkodlotteriet får organisationerna att utvecklas och att växa

Organisationerna upplever att stödet från Postkodlotteriet bidrar/bidragit till:

- **Grundläggande trygghet i organisationen**

En grundtrygghet i organisationen tack vare ett stort stöd som man kan använda "där det behövs". – Postkodlotteriet utgör en viktig del av intäktskakan.

- **Fler/större projektstöd**

Stödet från Postkodlotteriet har bidragit som finansiellt stöd för att söka större projektstöd från EU, Sida och liknande (där det ställts krav på en viss egen ekonomisk insats).

- **Utveckla organisationen**

Rekryterat samordnare. Kunnat anställa fler till insamling mm. Ägna sig åt kommunikation, marknadsföring, påverkansarbete.

- **Effektivare insamling**

Kunna lägga tid och resurser på annat än skriva ansökningar till projektstöd och kunna utveckla/effektivisera insamlingsarbete (ex utveckla företagssamarbeten).

- **Utveckla nya projekt**

Andra stöd ä ofta öronmärkta till särskilda projekt, och företag vill gärna bidra med pengar kopplat till vissa orter/ändamål. Stödet från PKL ger möjlighet att satsa på de projekt som inte andra ser/prioriterar, tex vissa utsatta grupper och/eller orter.

- **Öka trycket i befintliga projekt**

De flesta använder åtminstone en viss del av stödet från Postkodlotteriet till att öka trycket i befintliga projekt.

Göra mer för fler

Liv åt ideell sektor

Några citat om vad Postkodlotteriet har bidragit till:

”

”Framför allt har det ökat trycket i befintliga projekt”

”

”Min tjänst hade inte funnits!”

”Gör så att vi kan synas och hjälper till att öka acceptansen ”

”Tack vare Postkoden behöver vi inte ta resurser från organisationen för att få in projekt”

”Om vi inte hade stödet från Postkodlotteriet så skulle vi ha svårt att söka större Sida-projekt, för det tar så mycket pengar och resurser ur organisationen.”

”Postkodlotteriet har bidragit till vår organisations utveckling och gjort oss effektivare”

”20 skolor i Centralafrika hade inte funnits om det inte vore för stödet från Postkodlotteriet”

Ett minskat stöd från Postkodlotteriet skulle ge konsekvenser

När de vi talat med blickar framåt ser man generellt ett fortsatt hårt och ihärdigt arbete framför sig, för att finna bra finansiering. Många ser att samarbete med företag är något som ökar. När det gäller stödet från Postkodlotteriet hoppas man givetvis att det håller i sig och upplever att ett minskat stöd främst skulle innebära stagnerad utveckling. Några av de vi pratat med har precis fått en minskning av stödet. I allra värsta fall skulle minskat stöd innebära neddragningar i verksamhet och projekt, i synnerhet för de mindre organisationerna.

Det sista organisationerna vill är att dra ned på programverksamheten i fall stödet från Postkodlotteriet skulle minska eller helt utebli. Därför har såväl större som mindre organisationer tagit med det i riskkalkylen och det som drabbas först är isåfall den egna organisationens administration, kommunikationsinsatser och liknande. De större organisationerna har dock ett utgångsläge där de menar att de inte "står och faller" med ett sänkt eller uteblivet stöd. Konsekvensen skulle för dem vara att man kraftigt får bida organisationens utveckling.

För de mindre organisationerna är konsekvenserna större, där pratar man om att man skulle behöva dra ned på personal och i värsta fall skulle behöva dra ned på programverksamhet. Å andra sidan tycks de mindre organisationerna, på grund av sitt mer utsatta finansiella läge, mer förberedda och pratar mer om hur man har tagit höjd för "worst case scenario".

"Om stödet uteblev helt? Katastrof."

"Vårt påverkansarbete skulle helt utebli"

KONSEKVENSER:

- Hämma utveckling
- Ev dra ned på personal

- Hämma utveckling
- Dra ned på personal
- Dra ned på programverksamhet
- Ev hota överlevnad

Om utredningen om spellicens

Osäker ställning i fråga om utredningen om spellicens

De flesta har svårt att ta ställning i fråga om utredningen om spellicens och flera är ambivalenta i fråga om vad som är det bästa utfallet. Å ena sidan ser man behovet av en reglerad spelmarknad, å andra sidan ser man det problematiskt med de eventuella konsekvenserna för ideell sektor i stort.

- De vi pratat med känner till utredningen och de flesta ser viss problematik med de ev konsekvenser som utredningen och framtida lagförslag kan innebära, framför allt för ideell sektor och civilsamhället i stort.
- Några oroar sig för hur det kommer att drabba den egna organisationen men fler ser att det är problematiskt för hur man behandlar ideell sektor i stort, och vad förändringarna kan komma att innebära för civilsamhällets framtid.
- Få säger att man har förberett eller ens diskuterat ev konsekvenser av utredningen internt men flera säger att man följer debatten. Några påpekar att man förväntar sig att Postkodlotteriet går i bräschen, vilket man tycker är bra. Flera säger att de kan tänka sig ställa upp i samband med en kraftsamling – när det blir dags... Man ser inte på utredningen med någon brådska.

Tråkigt men inte funderat så mkt, händer ju först om 3-4 år – man bidar sin tid, omöjligt svara innan förslaget är klart.

Självklart måste marknaden regleras – det är en jobbig situation

Tråkigt, samtidigt är ju skatt det regelsystem vi har..

Som medborgare skulle jag bli förvånad om det blir beskattning, eftersom man också tagit bort skattelättnad för gåvor...hur viktigt är det att vi (ideella) finns till och utvecklas och utmanar?

INSIKTER-KONSEKVENSER-LÖSNINGAR

Nyckelinsikter: lotterier som intäktskälla

FLEXIBILITET ÄR VIKTIGT!

- Flexibilitet i form av « fria » medel är absolut avgörande för organisationernas verksamhet och utveckling. I detta är Postkodlotteriet som enskild finansiär, enligt organisationerna ett mycket viktigt stöd. Stödet gör både den egna organisationen och de enskilda projekten effektivare.

STÖDET FRÅN PKL GER MÖJLIGHET ATT FÅ IN ÄNNU MER PENGAR

- Stödet från Postkodlotteriet bidrar enligt flera organisationer till att kunna samla in ännu mer pengar, genom att frigöra resurser inom organisationen, öka fokus på företagssamarbeten, utveckla kommunikation och marknadsföring samt som stöd i andra projektstödsprocesser. Dessutom möjliggörs att genomföra och stötta projekt som andra finansiärer inte prioriterar.

SMÅ ORGANISATIONER MER SÅRBARA ÄN STORA

- Alla organisationer jobbar med buffert och riskanalys, men ju mindre organisationen är desto mer sårbar är den.

ORGANISATIONERNA SER PROBLEMET MED SPELLICENSUTREDNINGEN MEN LITAR PÅ ATT PKL TAR HAND OM FRÅGAN

- Man är medveten om utredningen och dess ev konsekvenser men diskuterar eller driver inte frågan, varken internt eller på eget initiativ utåt. Om Postkodlotteriet kraftsamlar säger dock flera att de är beredda att ge sitt stöd.

DET FINNS EN ORO FÖR HUR IDEELLA SEKTORN FRAMTID SER UT

- Organisationerna vi pratat med känner oro för den egna organisationen och för ideell sektor i stort. Man upplever att den ena byggstenen efter den andra plockas bort och undrar, hur ser framtiden ut för ideell sektorn?

Konsekvenser: lotterier som intäktskälla

FLEXIBILITET ÄR VIKTIGT!

- Om organisationerna inte har tillgång till « fria » medel, såsom Postkodlotteriets stöd, hämmas deras utveckling = färre projekt och trögare organisationer i en värld där behovet av snabbfotade och effektivare organisationer växer.

STÖDET FRÅN PKL GER MÖJLIGHET ATT FÅ IN ÄNNU MER PENGAR

- Om inte stödet från Postkodlotteriet fanns skulle man ha färre möjligheter att satsa i initiativ, resurser och projekt som leder till ökad insamling och ökade intäkter för organisationerna. I förlängningen innebär det att organisationerna inte utvecklas och i värsta fall att man inte hjälper lika många.

SMÅ ORGANISATIONER MER SÅRBARA ÄN STORA

- Om organisationerna tappar intäkter, i synnerhet av den storlek och typ som Postkodlotteriet bistår med, så får det negativa konsekvenser för organisationernas utveckling och verksamhet. Små organisationer är särskilt hotade och ser att de i värsta fall skulle få dra ned sin verksamhet betydligt.
- Hotar mångfalden av organisationer och projekt – bara de största och mest etablerade organisationerna och projekten överlever.

ORGANISATIONERNA SER PROBLEMET MED SPELLICENSUTREDNINGEN MEN LITAR PÅ ATT PKL TAR HAND OM FRÅGAN

- Om inta alla är med blir det inte en tillräckligt högljudd debatt
- Riskerar tappa kraft i påverkansarbetet
- Svårt att veta om och vilka man har med sig i debatten
- Organisationerna inte delaktiga i att påverka sin egen framtid

DET FINNS EN ORO FÖR HUR IDEELLA SEKTORNS FRAMTID SER UT

- Eftersom stödet från Postkodlotteriet är så stort riskerar utredningen om spellicens att skapa en upplevelse av att ideell sektor och civilsamhälle inte är en viktig del av samhället.
- De ideella organisationerna får ännu större utmaning i att hitta hållbar finansiering.

Möjligheter i argumentationen för lotterier som intäktskälla

FLEXIBILITET ÄR VIKTIGT!

- Stödet från lotterier och Postkodlotteriet som enskild aktör är en viktig lösning för organisationernas utveckling och fortlevnad. Argumentera att ideella organisationer riskerar tappa sin flexibilitet och effektivitet om stödet från lotterier, Postkodlotteriet specifikt, minskar.

STÖDET FRÅN PKL GER MÖJLIGHET ATT FÅ IN ÄNNU MER PENGAR

- Organisationer som utvecklas och utmanar ger liv åt ideell sektor/civilsamhälle.
- Argumentera att det hämmar möjlighet att bredda sina intäktskällor vilket riskerar att intäkterna minskar och att tillväxten därmed också minskar.

SMÅ ORGANISATIONER MER SÅRBARA ÄN STORA

- Lotteriintäkter som instäktskälla är en del som framförallt ger de mindre organisationerna möjlighet att fortsätta verka och växa, vilket har stor betydelse för ideell sektor då dessa organisationer ofta jobbar med väldigt specifika projekt/grupper/områden. Argumentera för att mångfalden riskerar minska, vilket är negativt för ideell sektor och samhället i stort.

ORGANISATIONERNA SER PROBLEMET MED SPELLICENSUTREDNINGEN MEN LITAR PÅ ATT PKL TAR HAND OM FRÅGAN

- Organisationerna behöver engageras och mobiliseras för att stärka rösten i debatten och påverkansarbetet.
- Uppmuntra organisationerna att påverka sin egen framtid!

DET FINNS EN ORO FÖR HUR IDEELLA SEKTORNES FRAMTID SER UT

- Argumentera för att värna ideell sektor och att Postkodlotteriet skapar möjligheter för organisationernas utveckling och visar att ideella organisationer, civilsamhälle och engagemang är viktiga byggstenar i samhället!

Slutord

Av de skäl som undersökningen visar på är det viktigt att Postkodlotteriet inte beskattas, då det skulle innebära minskade möjligheter för organisationernas utveckling och därmed negativa konsekvenser för ideell sektor och samhället i stort.

Kontakt:

Jessica Åkerström, konsult

0700 039 532

jessica.akerstrom@novus.se

